

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2024"

OLIV HARBIY TA'LIM MUASSASALARI KURSANTLARIDA UMUMMADANIY KOMPETENSIYASINI TAKOMILLASHTIRISH USULLARI

Umarov Muxiddin Muysinovich

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QUROLLIKUHLARI

AKADEMIYASI BOSHIG'I O'RINBOSARI

E-mail:umarov@com.uz

Annotatsiya: oliy harbiy ta'lim muassasalari kursantlarida umummadaniy kompetensiyasini takomillashtirish jarayonida uchrayotgan, muammolar va ularni bartaraf etish usullari haqida so'z yuritilgan.

kalit so'zlar: ofitser, harbiy, komandir, avlod, muvaffaqiyat, mutaxassis, ta'lim, kompetensiya, kommunikativ, malaka

O'zbekistonning ijtimoiy iqtisodiy va texnik hamda texnologik rivojlanishi eng dolzarb vazifa hisoblanadi. Oliy harbiy ta'lim tizimida yangi avlod kadrlarini tayyorlash ushbu vazifani hal etishning muhim yo'llaridan biridir.

Uni muvaffaqiyatli amalga oshirish ularning umummadaniy kompetensiyasini rivojlantirish, oliy harbiy ta'lim muassasalarida o'qitiladigan fanlarni o'rganish jarayonida bo'lajak ofitserlarni tayyorlashda innovatsion pedagogik va axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalanishni taqozo etadi.

Bo'lajak ofitserni tayyorlashga kompetensiyaga asoslangan yondashuv ularni jamiyatda to'liq ijtimoiylashuv uchun bilim, ko'nikma va malakalar bilan qurollantirishga yordam beradi.

Oliy o'quv yurtlarida mutaxassislar tayyorlashni takomillashtirish muammosi jamiyatdagi iqtisodiy va ijtimoiy-madaniy o'zgarishlar bilan bog'liq. Mazkur o'zgartirishlar oliy kasb-hunar ta'limi bitiruvchilarini tayyorlash sifatiga yangi talablar qo'yimoqda. Ta'limning maqsad va vazifalarini belgilashda harakatga tayyor, bilimga ega va uni amalda qo'llay oladigan shaxsning motivatsion sohasini shakllantirishga ustuvor ahamiyat beriladi. Malakali mutaxassislar tayyorlash bo'yicha davlat buyurtmasining muvaffaqiyatli bajarilishi ko'p jihatdan oliy harbiy ta'lim muassasasida o'quv jarayonini tashkil etishga bog'liq.

Ushbu tadqiqotda biz ishlab chiqilgan tizimning samaradorligini uning ishlashi uchun sharoit yaratish orqali oshirish mumkin degan pozitsiyaga amal qilamiz. Shu bilan birga, biz "pedagogik holat" tushunchasini "pedagogik jarayonning samaradorligini oshirishga qaratilgan choratadbirlar majmui" deb talqin qilamiz.

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2024"

Ushbu pedagogik holatni aniqlash uchun biz quyidagi omillardan kelib chiqamiz:

bo'lajak ofitserlar o'rtasida umummadaniy kompetensiyani rivojlantirish bo'yicha ishlab chiqilgan tizimning mazmuni va xususiyatlari;

zamonaviy oliy harbiy ta'lim muassasalarida bo'lajak ofitserlarni tayyorlashning o'ziga xos xususiyatlari;

jamiyatning ijtimoiy tartibi va zamonaviy kelajak ofitseriga qo'yiladigan talablar;

bo'lajak ofitserlarning umummadaniy kompetensiyasini rivojlantirish sohasidagi ilmiy yutuqlar;

tadqiqot jarayonida eksperimental ishlarning natijalari.

Zamonaviy harbiy ta'lim sifatini oshirish muammosi bo'yicha tadqiqotlarni tahlil qilish asosida biz kelajakdagi ofitserlar uchun biz tomonidan ishlab chiqilgan umummadaniy kompetensiyasini rivojlantirish tizimining samarali ishlashi uchun pedagogik shartlar quyidagilar bo'lishi mumkin degan xulosaga keldik:

huquqiy hujjatlarni diqqat bilan o'rganish;

bo'lajak ofitserlar bilan olib boriladigan tarbiyaviy ishlar mazmuniga harbiy professional meros g'oyalarini kiritish;

bo'lajak ofitserlarni har tomonlama tayyorlash va tarbiyalashni tashkil etish.

Belgilangan shartlarning har biri ishlab chiqilgan tizimga va uning faoliyati natijasiga bevosita ta'sir qiladi: Bo'lajak ofitserlarning kasbiy faoliyati motivini hamda maqsad, qiymat va refleksiv komponentlar shakllantirish lozim.

Zamonaviy ta'lim raqamlashtirish davrida – jamiyatning an'anaviy turlarini axborot bilan qisman almashtirish jarayoni rivojlanmoqda. Kompyuterni o'qitishning yangi texnologiyalari zamonaviy ta'lim, jumladan, harbiy kasb-hunar ta'limining rivojlanishi uchun asos bo'ldi. Raqamlashtirish jarayoni tabiiy ravishda oliy harbiy ta'lim tizimiga yangi talablarning shakllanishiga olib keldi. Axborot texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari bo'lajak ofitserlarni maxsus fanlar bo'yicha tayyorlash uchun ulardan foydalanish foydasiga muhim dalildir.

Axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning didaktik imkoniyatlari pedagogika fanlarini an'anaviy o'qitishga xos bo'lgan kamchiliklarni ko'p jihatdan bartaraf etish imkonini beradi, ular quyidagilardan iborat: o'quv materialining o'rtacha hajmi va uni taqdim etish tezligi; bo'lajak ofitser tomonidan kasbiy bilimlarni o'zlashtirishni nazorat qilishdagi qiyinchiliklar; bo'lajak ofitserning kognitiv faoliyatini etarli darajada rag'batlantirmaslik; diqqatni tarqatish uchun obyektiv shart-sharoitlarni yaratadigan materialni taqdim etishning og'zaki usullarining ustunligi va boshqalar.

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2024"

O'quv dasturlari ta'lim konsepsiyasining asosiy g'oyalari asoslanadi, ta'lim qadriyatlari, ehtiyojlar va motivlarga, shuningdek, zamonaviy sharoitda ta'lim tarkibiy qismlarining muhim, mazmuniy xususiyatlariga asoslanadi.

Oliy harbiy ta'lim muassasasida bo'lajak ofitserlarning kasbiy tayyorgarligini oshirish ta'lim faoliyatini faollashtirishni ta'minlaydi, bo'lajak ofitserning umummadaniy kompetensiyasini rivojlantirish jarayonining samaradorligini oshiradigan maqsadli va refleksli tarkibiy qismni shakllantirishga yordam beradi.

Kasbhunar ta'limida innovatsion jarayonlarni tatbiq etishni ta'minlab, har qanday o'zgarishlar, yangi imkoniyatlarning asosi doimo mavjud ilg'or tajribalarni umumlashtirish ekanligini tushunamiz. Bu borada ilg'or harbiy tajriba g'oyalari va ularni bo'lajak ofitserlar bilan olib boriladigan tarbiyaviy ishlar mazmuniga kiritish biz yaratgan texnologiya samaradorligini oshirish imkoniyatidir.

Inson va jamiyatning yangi g'oyalari, doimiy takomillashuvi va o'zgarishini qabul qilib, biz oliy harbiy ta'lim muassasasining zamonaviy o'quv jarayonida nafaqat kelajakka nazar tashlash, balki o'tmishga murojaat qilish zarur, degan pozitsiya uzoq muddatli strategik rivojlanishni ta'minlaydi. Aynan oldingi avlodlardan meros bo'lib qolgan va idrok etilgan mazmun ta'lim jarayonining samaradorligini, pedagogik ta'sirni aniqlash va oliy harbiy ta'lim muassasasida o'quv jarayonining qadriyat yo'nalishlarini aniqlash imkonini beradi.

Ta'lim maqsadlarini to'g'rilash, asosiy qadriyatlar va axloqiy ko'rsatmalarni belgilash oliy harbiy maktabda maqsadli tarbiyaviy ishlarni talab qiladi. Buyuk sarkardalar va sarkardalarning harbiy professional merosida singdirilgan asosiy qadriyatlar va ilg'or tajribalarga yo'naltirish oliy harbiy ta'lim muassasasida ta'lim mazmunini belgilaydi.

Bo'lajak ofitserlarda umummadaniy malakasini rivojlantirish muammosi umummadaniy kompetensiyani rivojlantirish muammosini o'rganish jarayonida oliy harbiy ta'lim muassasalari talabalari o'rtasida ushbu kompetensiyani shakllantirish jarayonini asoslash zarurati aniqlandi. Ushbu shartni amalga oshirish uchun vazifalari, mohiyati, tarkibiy qismlari va mezonlarini aks ettiruvchi umummadaniy kompetensiyasini rivojlantirish modelini takomillashtirish zarur. Modelning asosi uning barcha elementlarining integratsiyasi, izchilligi va yaxlitligidir.

Bo'lajak ofitserni tajribali va harbiy kasbiy sohani yaxshi biladigan istiqbolli mutaxassis sifatida aniqlash imkonini berdi. Ushbu bayonot kelajakdagi ofitserlarning kasbiy malakasini rivojlantirishga qaratilgan ko'plab pedagogik modellar bilan tasdiqlangan.

Tizimli yondashuv oliy harbiy ta'lim muassasalarida o'quv jarayoni va ta'lim tizimining birligini ta'minlovchi uslubiy asoslardan biridir. Ushbu yondashuv

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2024"

B.S.Gershunskiy ta'lim jarayoni orqali uning ishlashini ta'minlaydigan pedagogik tizim orqali tavsiflanadi.

Tizimli yondashuv umummadaniy kompetensiyasini rivojlantirish jarayonini oliy kasbiy ta'lim tizimining ajralmas elementi sifatida ko'rib chiqish uchun asos bo'lib, uning boshqa elementlari bilan o'zaro bog'liqdir. Ushbu yondashuv umummadaniy kompetensiyani rivojlantirish uchun zarur bo'lgan yo'nalishlarni ko'rsatadi.

Bo'lajak ofitserlar o'rtasida umummadaniy kompetensiyani rivojlantirish jarayonida faol yondashuvni jalb qilish muhim ahamiyatga ega.

Faoliyat yondashuvi umummadaniy kompetensiyani vakolatli mazmunga asoslangan faoliyat turi sifatida o'rganishni o'z ichiga olgan kompleks hisoblanadi.

Bo'lajak ofitserlar o'rtasida umummadaniy kompetensiyasini rivojlantirish pedagogik jarayonning faoliyat komponentiga yo'naltiriladi.

Faoliyat yondashuvining amaliyotga yo'naltirilgan yo'nalishi nafaqat bilimga, balki ko'proq darajada vakolatlarda ifodalangan amaliy yo'nalishda tajriba orttirishga qaratilgan bo'lishi kerak.

Xulosa o'rnida muammoning pedagogik tahlili shuni ko'rsatadiki, umummadaniy ta'limi nazariyasini o'z predmeti, kontseptual apparati va metodologiyasi bilan qurish nafaqat umumiy pedagogik vazifalar nuqtai nazaridan, balki uni hisobga olish nuqtai nazaridan ham juda zarurdir. O'sib borayotgan fuqarolarni tarbiyalashdan manfaatdor barcha tomonlarning manfaatlarini hisobga olish: davlat, jamiyat, ish beruvchilar, ta'lim muassasalari, muassasalar, o'qituvchilar, ota onalar va o'quvchilarning o'zlari.

Natijada, bo'lajak ofitserlar o'rtasida umummadaniy kompetensiyani rivojlantirish bo'yicha ishlab chiqilgan nazariy modeldan ularning keyingi kasbiy faoliyati uchun bilim, ko'nikma va amaliy tajribaga ega bo'ladigan bo'lajak ofitserlarni tayyorlash jarayonini takomillashtirishda foydalanish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Muslimov N.A. Kasb ta'limi o'qituvchisini kasbiy shakllantirishning nazariy-metodik asoslari: Педагог. фан. д-ри дисс. – Toshkent, 2007. – 315 b.
2. Samarov R.S. Qurolli kuchlar tizimining feminizatsiyalashuvi: rivojlanishning o'ziga xosligi va ijtimoiy mexanizmi. (O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari misolida). Falsafa fan. dokt. diss... – Toshkent: O'zMU, 2005. – 346 b.

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2024"

3. Хасанбайев Х.Х. Mudofaa sohasida harbiy pedagog kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish: Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. – Chirchiq, 2023. – 65 b.
4. Толибов Н. Н. Совершенствование методики развития профессиональной компетентности будущих летчиков-инженеров: автореф. дисс. док. (PhD). Пед.наук.-Ташкент 2021.-23 с.
5. Qo'ysinov O.A., Muslimov N.A., Abdullayeva Q., Gaipova N., Karimova N., Kasb ta'limi o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini shakllantirish texnologiyasi. Monografiya. –T.: "Fan va texnologiya", 2013. - 128 b.